

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemane pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 2. marcija 1900.

Politični oddelek.

Körberjev program.

V otvoritveni seji poslanske zbornice je ministrski predsednik dr. Ernest plem. Körber v daljšem govoru razvil svoj program. Pridržujoč si, da o tem programu — čigar gospodarski del nam močno ugaja, politični pa nič preveč — izpregovcrimo, ko bode končana debata o njem, zdi se nam umestno, da podamo okrajšan prevod te velevažne vladne enunciacije. Ministrski predsednik je govoril tako le:

Čast mi je, da od Nj. apostolskega Veličanstva poklicano vlado visoki zbornici predstavim, ob enem pa porabim priliko, da označim naše stališče nasprotni ljudskim zastopnikom. Čim hujši so bili viharji v tej visoki zbornici, kateri naj bi izginili iz spomina, tem nujnejše je, da skrbimo za pravo in veljavo poslanske zbornice. Vlada rada brani veljavo in pravice visoke zbornice, a istotako zahteva priznanja zase, da ima resne politične namene. Zato najprvo izražam upanje, naj bi na dragoceni podlagi mejsebojnega zaupanja med vlado in ljudskimi zastopniki vspevale važne obravnave, ki čakajo zakonite rešitve.

Vlada ni strankarska vlada. Akoravno je morda ta ali oni član vlade bližje temu ali onemu narodu, vendar ni prazna beseda, ako trdim, da vlada ne pripada nobeni stranki. Velike stranke visoke zbornice so večinoma narodne; vlada, ki bi se izključno naslanjala na to ali na ono stranko, vzbudila bi pri drugi nezaupanje. Obracamo se pa na objektivnost vseh strank, ker Avstrija ni enotno narodna država. V tej državi bivajoči narodi se morajo zjediniti in, Bog daj, da bi se to kmalu zgodilo.

Največja skrb sedanje vlade je, da poskusi rešiti narodnostno vprašanje. Mi nismo toliki optimisti, da bi po tolikih bojih že v kratkih dneh pričakovali trajnega

miru. Tudi se mi zdi nemogoče, da bi se uravnala vsa predporna vprašanja po isti šabloni in ob enem. Razmere so prerazlične. Ker je torej šablona nemogoča, morajo se narodnostna vprašanja rešiti vsako zase. Umevno pa je, da stvari na Češkem in na Moravskem v prvi vrsti zahtevajo pozornost. Vlada je mnenja, da je najbolje, ako se to vprašanje loči v praktične dele. Zato je vlada sklicala k obravnavam zaupnike obeh narodov na Češkem in na Moravskem in sicer zaupnike vseh strank; ako niso prišli, ni to njena krivda. Konferenca je še zbrana ali se posreči, o tem se danes ne more reči. A dosedanja pogajanja so nas prepričala, da je to prava pot in da dosežemo namen, ako posvetovanj ne bodo motili zunanji vplivi.

Vlada hoče na podlagi ravnopravnosti doseči končno rešitev jezikovnega vprašanja. Še raje bi videla, da bi stranke same dognale spravo. Ako se posreči, potem predloži vlada državnemu zboru dotične predloge. Mir se morda ustvariti; to želi in pričakuje prebivalstvo. Vlada ne more mirno gledati, ko pojema javno življenje in produktivno delo. Akoravno čislam vsako narodno zavest, vendar mislim, da narodi hrepené tudi po drugih dobrih, ki jih dajeta omika in blagostanje.

Vlada torej želi, da se kmalu reši proračun za tekoče leto in da dobi vsaj sredstva za nujno potrebne investicije. Precejšnja denarna sredstva bodo zahtevale zgradbe državnih železnic. Železniški minister predloži načrt zakona glede turske železnice z nadaljevanjem preko Karavank in skozi Bohinj do Trsta, dalje glede proge Hartberg-Friedberg itd. Obravnave glede druge železniške zveze s Trstom so končane in je zgradba za avstrijsko trgovino nujno potrebna. Za gradnje teh železnic in druge investicije bo treba 500 milijonov kron porazdeljenih na več let.

Glede novih vodnih potov se še vrše obravnave. Tudi uredba tržaškega pristanišča se ne more dolgo odlagati.

Industrija je povsod merodajen faktor glede davčne moči in zahteva, kakor poljedelstvo in obrt od državne

podpore. Trgovinski minister bode v kratkem zbornici predložil zakon o pospeševanju industrije. Vlada bo tudi upravo v tem smislu vodila. Zato bo vsakdo od vlade dobil opravičeno podporo glede industrije, obrta, trgovine in izvoznje.

Vlada obžaluje, da se jej ni posrečilo, končati štrajk v premogokopih na Češkem, Moravskem in Šleziji. Vlada hoče vrediti vprašanje glede delavne dobe; priprave so se že pričele.

Vlada dalje pripravlja zakone glede pridobitnih in gospodarskih zadrug, o čerkovnem prometu in o bančnih zadolžnicah; tudi načrt glede delniškega zakona je že dovršen. Sem spadajo tudi vprašanja glede prisilnega zavarovanja proti požaru in zavarovanja privatnih uradnikov za slučaj onemoglosti in starosti.

Vlada se zaveda velike važnosti poljedelstva in bode v vsakem oziru pospeševala njegov razvoj. V kratkem predloži zakon o zadružni organizaciji kmetskih gospodarjev.

Vlada hoče zboljšati deželne finance s tem, da upelje priklade na davek od žganja. Dotični načrt hoče deželnim zborom že predložiti v prihodnjem zasedanju, ako se dovrše obravnave z deželnimi odbori.

Učna uprava se bavi z uredbo srednjih in višjih šol ter obrtnega pouka.

Vlada se hoče potruditi, da zamujeno dohiti na drugih poljih. Gmotna in kulturna vprašanja trkajo na vrata države. Vlada jih ne sme prezirati, ker narodna in politična še niso rešena. Zato pa prosi, da narodnostni prepir vsaj toliko ublažite, da ostane še časa in prostora za duševni in gospodarski razvoj države, kajti država mora živeti, ona je zavetišče svojih državljanov.

Politični pregled.

Poslanska zbornica. — V prvi seji dne 22. m. m. je ministerski predsednik Körber razvil obširen političen in gospodarski program. Besedilo tega programa prijavljamo na drugem mestu. Zbornica jo sklenila, da naj se o tej vladni enunciaciji v jedni prihodnjih sej otvori debata. Potem je začela zbornica razpravo o rekrutnem zakonu in za tem razpravo o nujnih predlogih glede premogarskega štrajka. — V drugi seji dne 23. je prišlo do jako velikih škandalov mej nemškimi liberalci in mej nemškimi krščanskimi socialisti radi reforme dunajskega občinskega reda. Pri nadaljnji razpravi o rekrutnem zakonu je Türk zalil cesarja. Čeh Doležal pa je sila ostro govoril o cesarjevi izjavi napram dr. Stranskemu, da hoče naglo sodbo razglasiti, ako ne neha češko zglaševanje pri kontrolnih shodih. V isti seji se je tudi nadaljevala razprava o premogarskem štrajku. Poljedelski minister Giovanelli je imel pri ti priliki govor, ki je posebno socialne demokrate silno razkačil. Začeli so tako razgrajati, da se je morala seja zaključiti. — V tretji seji dne 26. februvarja je ministerski predsednik Körber vse to preklical, kar je bil v prejšnji seji izjavil poljedelski minister Giovanelli. V tej seji se je po daljši razpravi dognalo prvo branje rekrutnega zakona i se je ta zakon odkazal domobranskemu odseku. Razprava o premogarskem štrajku se je nadaljevala a je bila brez splošnega interesa. Konec seje je Wolf interpeliral radi prodajanja konj Angležem, dr. Gregorec pa radi nameščanja sodnih uradnikov v graškem višjesodnem okrožju. — V če-

trti seji dne 28. februvarja se je naposled dognala razprava o predlogih glede premogarskega štrajka in je bilo vseh devet predlogov odkazanih socijalno političnemu odseku z naročilom, da o njih poroča do dne 12. marca. — V peti seji dne 1. marca se je začela razprava o vladni programatični izjavi in o predlogu nemških nacionalcev, naj se obtoži Wittekovo ministerstvo radi porabe § 14.

— **Gospodska zbornica** je imela dne 21. m. m. sejo v kateri je sklenila, naj se o vladni programatični izjavi otvori debata. Ta se začne v torek.

Volitev prvega podpredsednika, na mesto dr. Piętaka, ki je postal minister za Gališko, se bo vršila v ponedeljek. Nemci kandidujejo nacionalca Pradeja, katerega seveda podpira tudi vlada. Bržčas bo Prade tudi izvoljen, ker bodo zanj glasovali tudi Poljaki. Tako bo imelo 8 milijonov Nemcev dva zastopnika v predsedništvu, 14 milijonov Slovanov pa nobenega.

Desnica umira. — Parlamentarna večina, imenovana „desnica“ leži na smrtni postelji. Mej strankami, ki so združeni v tej skupini, ni nobene jedinsti več. Jaworski načelnik desnice, niti izvrševalnega odbora ni več sklical, kakor da je desnica tudi že formalno prenehala eksistirati. Čehi so poskusili napraviti neko ožjo zvezo mej njihovim klubom, češkimi veleposestniki in slovenskimi in hrvatskimi poslanci. Zaupniki teh klubov so imeli res skupno sejo in so se dogovorili, da bodo pri volitvi prvega podpredsednika glasovali za dr. Žačeka. Ta seja je Jaworskega nekoliko vstrašila in sklical je izvrševalni odbor. V njegovi seji se je govorilo zopet o volitvi prvega podpredsednika. Čehi so nasvetovali, naj se voli poljski poslanec dr. Milewski, a tudi ta predlog ni našel odmeva pri Poljaki. Sklenilo se sicer ni še ničesar, a bržčas se ne doseže niti pri tem vprašanju porazumljenja.

Mladočehi izgubljajo zaslombo v narodu, to je pokazala dopolnilna volitev za državni zbor v mestni skupini Slaný-Kladno. Pri prvi volitvi je mladočeški kandidat dr. Čelakovsky dobil veliko manj glasov, kakor njegova protikandidata. Pri ožji volitvi je bil sicer izvoljen, a le ker radikalna napredna stranka ni hotela glasovati za njegovega protikandidata dr. Baxo.

Srbija. — Zopet se razširjajo vesti o premembah v ministrstvu. Poroča se, da odstopi sedanji minister Gjorgjević in da sestavi novo vlado Svetozar Nikolajević. Ta je seveda ravno tako zvest pristaš razkralja Milana, kakor Gjorgjević in se vsled tega srbske razmere čisto nič ne spremenijo. Na kako spremembo na bolje sploh ni misliti, dokler bo Milan v Srbiji. Kake razmere da vladajo sedaj v Srbiji, kaže naslednji slučaj. Bivši minister Gjaja je prevzel uredništvo tista „Trgovacki Glasnik“. V nekem članku je izrekel, da je bilo lansko leto za Srbijo nesrečno. Vsled tega je bil poklican na policijo in mu je razupiti Milanov birič, prefekt Rista Bademlić zagrozil, da Gjajo in njegovo rodbino takoj iztira iz Srbije, ako ne odloži uredništva. Gjaja se je moral pokoriti.

Vojna v južni Afriki. — Za Bure je postal položaj v zadnjem času znatno slabejši. Maršal Roberts, ki jo z armado 40.000 mož, od Kimberleya krenil v Oranje-državo, je ob Modder-riverju zajel Bursko armado generala Cronje. Obkolil jo je od vseh strani in jej provzročil tolike izgube, da je Cronje, ki je imel samo še kacic 4000 mož, moral naposled kapitulirati. To se je zgodilo dne 27. februvarja. Na Angleškem je ta prvi večji uspeh seveda obudil veliko radost, ki pa je očividno pretirana. Za Bure je sicer izguba Cronjeve armade hud udarec, ali s tem še nikakor ni rečeno, da je to tudi odločilnega pomena za vojno samo. Buri niso izgubili poguma io hočejo vojno na vsak način in za vsako ceno nadaljevati. Tudi na vshodnjem bojišču so bili Angleži zadnje dni srečni. Tolikokrat pobiti general Buller je šel minoli teden petič čez reko Tugelo z namenom, da osvobodi Ladysmith.